

Dr. Nádasi Mária beszéde a Nagy Sándor terem avatása alkalmából

Egy egyetemi terem avatásakor mi sem természetesebb, minthogy a terem névadója nem csak kiváló tudós, mértékadó közéleti szakember, hanem jelentős tanáregyéniség is volt. Nagy Sándor esetében is így van ez, indokolt hát, hogy néhány percig a tanárra is emlékezzünk. Tudjuk, hogy a hallgatók által elfogadott tanárnak lenni általában véve sem egyszerű, de a pedagógia tanár helyzete különösen kényes, hiszen őt ahhoz viszonyítják, amit tanít. Őt magát, a munkáját akkor tekintik hitelesnek, ha amit és ahogyan tanít, összhangban van egymással. Nagy Sándorra ez a kongruencia jellemző volt. Alakját már nem kell megidézni, hiszen az előző video felvételen is láthattuk, hogy a Professor Úr alacsony, köpcös férfi volt, korábbi műtét következtében rekedtes hangon beszélt, mindig öltönyben, fehér ingben, nyakkendőben járt, s a barna, nagy, bizonyára nehéz táská megjelenésének elmaradhatatlan tartozéka volt.

Itt a teremben többen vagyunk, akik tanítványai voltak. Nekem jutott az a megtiszteltetés, hogy beszélhesek róla. Remélem, a nagyon szubjektív emlékezés során közösen megtapasztalt elemeket is sikerül felvillantanom. Olyan szerencsés voltam, hogy többféle tanár-diák kapcsolatba kerültem vele. Voltam a hallgatója diákként, az ő figyelő tekintete mellett tanultam a tanárságot - ezt én úgy nevezem magamban, ezek az explicit tanár-diák kapcsolat formái. És voltak az ezt követő évtizedek, amelyek szinte a Professor Úr életének végéig tartottak, amikor a munkatársa lehettem, ezt az időszakot nevezhetjük az implicit tanár-diák kapcsolat idejének. Kezdjük az első időszakkal. Úgy, mint aztán évtizedeken át, az 1959/60-as tanévben is ő tartotta a didaktika előadásokat és szemináriumokat (később már csak az előadásokat) a pedagógia szakos csoportnak. A pedagógia szakra akkoriban kevés hallgató járt, évfolyamonként 5-10 fő. A Pedagógia Tanszék akkor a Bölcsészettudományi Kar része volt, a Pesti Barnabás utcai (ma Piarista köz) épületében, a 4. emeleten folyt jókedvű életünk. (a Pszichológia Tanszék szomszédságában). Az az évfolyam, amelybe én jártam, 5 főből állt. A kicsi teremben gyülekezve vártuk tanárunk szapora lépteit. Mindig pontosan érkezett, hóna alatt tetemes mennyiségű könyvvel, jegyzettel. Mert minden órára gondosan készült. Gyöngybetűvel készített jegyzeteit letette maga elé az asztalra, aztán persze alig nézett beléjük. Inkább ránk figyelt. Így visszagondolva tűnik fel, hogy az előadások - ami a verbalitást illeti - nem voltak interaktívak. A gondolati interaktivitás azonban jellemezte az órákat, mert tanárunk nagyon figyelt ránk, s feltételezett kérdéseinkre készségesen válaszolt. Most is hallom rekedtes hangját, miközben az érintett hallgatóra nézett: „ezt talán nem így tetszett gondolni, de ha azt is figyelembe lehetne venni...”, „ha az iskolában nem is így tapasztalta, azért...” A szemináriumi feladat kiselőadás készítése volt, a megajánlott témák közül lehetett választani. A témák kidolgozásában maximális önállóságot igényelt, a beszámoló alkalmával teljes figyelemével tüntetett ki bennünket. Ez a teljes figyelemmel a diákok felé fordulás jellemezte alapvetően a pedagógiai munkáját. A szóbeli kollokvium alatt is, a szemináriumi kiselőadás alatt is jegyzetelt. Aztán jegyzetei alapján kérdezett. Próbálta felszínre hozni olykor nem elég szabatosan megfogalmazott, olykor még magunk által sem értett gondolatainkat. Direkt értékelésekre nem nagyon emlékszem - a nekünk szánt figyelemmel, a komolyan vételünkkel, vagy éppen azzal, ahogy elfordult valakitől, ahogy gyorsan lezárt egy beszélgetést, egy felelési helyzetet - fejezte ki, amit a teljesítményeinkről, olykor a viselkedésünkről gondolt. Még az infantilis viselkedésen, a rémisztő tudatlanságon sem izgatta fel magát - valahogy tudott a lényegre figyelni. Az órákon szerényen, egyszerűen viselkedett, egy-egy országos bizottságban való részvételéről csak akkor szereztünk

tudomást, amikor valamelyik tartalmi csomóponthoz kapcsolódva be-beavatott bennünket a téma aktuális vonatkozásaiba. Hallgatóként nem tudtuk, hogy a Professor Úr kritikus elmeként, nagyon impulzív személyiségként gyakran fogalmazott határozottan, másképp bizonyos szakmai kérdésekkel kapcsolatban, mint pályatársai. Ez azonban az órákon soha nem derülhetett ki, maradt a szerteágazó kötelező olvasmány, a sokoldalú elemzés, a tárgyilagosság. És ezt így visszatekintve, igencsak sokféle tapasztalattal a hátam mögött, nagyon nagyra értékelem. Másik változatát az explicit tanár-diák kapcsolatnak akkor éltem át, amikor kezdő tanársegédként a tanárképzésben pedagógia előadást tarthattam. Csak mostanában csodálkozom el, ha visszagondolok erre az időszakra. Teljes szakmai szabadságot kaptam. Mennyire megbízott bennem a Professor Úr (és mekkora önbizalmam volt nekem!)? Természetesen minden órát pontosan kezdtem, minden órára készültem, vittem a hónom alatt a jegyzeteimet, a forrásokat, kitettem a jegyzeteimet az első padra, aztán alig-alig néztem bele. De az előadásokat a verbalitás tekintetében is az interaktivitás jellemezte. Aztán néhány hét után a Professor Úr szólt, hogy majd bejön valamelyik órámra. Ezt (éppen didaktikai tudásomat aktivizálva) természetesnek találtam, de igencsak izgultam. Amikor aztán újabb néhány óra után megérkezett, beült a hátsó padba, tapintatosan eltűnt, utólag láttam, jegyzetelt (ahogy tanította, mit és hogyan kell tenni, ha az emberelemzési céllal hospitál), és következett a megbeszélés. Szépen, szabályosan: először én mondhattam el, mit gondolok az óráról. Most is látom figyelmes tekintetét, látom, ahogy bele-belenéz a jegyzeteibe, ahogy az arckifejezésével reagál arra, amit mondok, elismeri, amire ott a helyszínen mintegy rájövök. A látott interaktivitást elgondolkozó félmosollyal nyugtázta: „nagyon akartak magának segíteni, szinte még meg be sem fejezte a kérdést, máris jelentkeztek.” Ezután következtek jóváhagyó, biztató szavai. Nem dicséret. És én utána még sokáig azon tűnődhettem, amiről az órával kapcsolatban nem beszéltünk. Ebből már akkor is arra a következtetésre juthattam, hogy nem csak az fontos, amiről beszélünk, hanem az is tovább munkálhat, amin nagyvonalúan áttekintünk. Mert minek beszéljünk róla, ha a kérdés már elhangzott, a kétely már megfogalmazódott...Az implicit tanár-diák kapcsolatot csak mostanában kezdem látni, érezni, érteni. Mert igaz ugyan, hogy magunk is, volt tanítványai is beletagolódtunk a tanszéki hierarchiába, kapcsolat- és feladatrendszerbe, magunk is átvettük a mindenkori főnöknek járó fanyalgásokat, magunk is morgolódtunk az „Öreg” által tartott hosszú tanszéki értekezletek miatt. (Nagy Sándort neveztük így fiatal kora óta a háta mögött, s talán ebben is kifejezésre jutott megbecsülésünk, bizalmunk, az a respekt, amivel személyét öveztük.) De mégis - összehasonlítva helyzetünket a nem diáksorból munkatársi sorba avanszált kollégák helyzetével - ma is úgy érzem, védett helyzetben voltunk, azzal együtt, hogy erről soha nem beszéltünk. Ami engem illet, sokszor voltam tapintatlan, sokszor voltam szociálisan ügyetlen, volt, amit nem időben csináltam meg, nem ott voltam, ahol kellett volna stb. A Professor Úr reakciói a hivatalos, hierarchikus kapcsolat mellett, ellenére megértően-elfogadóan-nevelő jellegűek voltak. Ma már én is ismerem ennek a kapcsolatnak a lényegét mindkét oldalról - s talán nem tévedek nagyot, ha azt mondom, átmenet a jó tanár-tanuló és a jó gyermek-szülő viszony között. Az elfogadó, segítő tanári attitűd nem múlik el, bár tartalma a helyzettel együtt változik. A volt tanítvány pedig továbblép, az élet rendje szerint megy a maga útján. Természetesnek veszi, amit kapott, amit kaphatna, ha szüksége lesz/lenne rá - mint ahogy talán természetes is.

Szeretném azzal zárni ezt a rövid emlékezést, amit kiinduláskor már mondtam: nagy megtiszteltetésnek tartom, nagyon szerencsésnek érzem magam, hogy Nagy Sándor tanítványa lehettem. De szerencsésnek érzem magam azért is, mert erről most itt, a terem avatásakor is beszélhettem.